



Študentská vedecká aktivita

Činnosť neziskových organizácií a ich prínos pre mesto Prešov

Júlia Pribulová

Sekcia: Regionálny rozvoj a verejná správa

Konzultant: Ing. Jozef Krnáč, PhD.

Banská Bystrica
2013

Obsah

Úvod	3
1. Teoretické východiská	4
2. Činnosť neziskových organizácií a ich prínos pre mesto Prešov	8
2.1. Charakteristika občianskeho združenia	8
2.2. Činnosť a vízie Rusínskej obrody na Slovensku	9
2.3. Spolupráca s mestom Prešov a prínos	13
Záver	16

Úvod

Zakladanie spolkov a združení sa spája s dlhou tradíciou. Pre spoločnosť bolo vždy prirodzené združovanie sa do skupín ľudí s rovnakými záujmami, názormi. Prvou formou dobrovoľníckeho spolčovania na území Slovenska boli tzv. *bratstvá*, ktoré mali za cieľ obranu sociálnych práv a vzdelávaciu činnosť. Najrozšírenejšou formou združení boli neskôr ucelené spoločnosti, zakladané učencami a kňazmi, meštiacke spolky.

Cieľom práce Študentskej vedeckej aktivity bude na aplikačnom príklade občianskeho združenia Rusínska obroda na Slovensku (ROS) zhodnotiť činnosť neziskovej organizácie a jeho prínos pre mesto Prešov. V teoretickej časti sa zameriame predovšetkým na vymedzenie neziskového sektora, priblížime si vybrané formy neziskových združení, a to občianske združenia a záujmové združenia právnických osôb. Vymedzíme si pojem miestna samospráva a spomenieme možnú formu spolupráce združení so samosprávou. V analytickej časti sa budeme venovať občianskemu združeniu Rusínska obroda na Slovensku a jeho spolupráci s mestom Prešov.

Mesto Prešov je multikultúrne mesto. Okrem slovenskej národnosti tu výrazne pôsobí aj rusínska, ukrajinská a rómska. My sa budeme zaoberať práve rusínskou. V súčasnosti je to národnostná menšina s tretím najvyšším zastúpením v rámci Slovenskej Republiky. Rusíni nemajú vlastný štát, fungujú len ako národnostné menšiny v niektorých krajinách kde žijú. Domovina Rusínov – Karpatská Rus sa rozprestiera na rozhraní Ukrajiny, Slovenska a Poľska. Okrem týchto krajín žije menší počet aj v Srbsku, Rumunsku, Maďarsku, Chorvátsku a Českej Republike. V žiadnom štáte však nemajú administratívne vyčlenené územie. Najväčšia komunita mimo domoviny sa nachádza v USA. V rokoch 1880-1914 sa za more vystaľovalo asi 225 000 karpatských Rusínov. Menší počet emigroval do Kanady, Argentíny a Austrálie. Občianske združenie Rusínska obroda na Slovensku sa venuje predovšetkým kultúrno-spoločenským aktivitám s cieľom rozširovania povedomia Rusínov, záchrany bohatého kultúrneho dedičstva, rozvojom kultúry, dejín, jazyka. Priblížením aktivít občianskeho združenia a zhodnotením spolupráce s mestom Prešov naplníme cieľ tejto práce.

1. Teoretické východiská

Neziskové združenia sú súčasťou spoločenskej aj ekonomickej sféry vzťahov spoločnosti voči štátu. Formulujú sa hlavne v oblastiach, kde vzniká istá medzera medzi efektívnou spoluprácou a uspokojovaním občanov prostredníctvom verejnej správy. V súčasnosti je svojim vplyvom na spoločnosť pomerne rýchlo sa rozvíjajúcim sektorom. Hoci pojem mimovládna nezisková organizácia nie je v legislatíve presne vymedzený, vo všeobecnosti možno povedať, že je spoločným označením pre organizácie, právnické osoby, združenia, ktorých cieľom nie je dosahovať zisk.

Majduchová a kol. (2004) uvádza isté charakteristické znaky, ktorými možno tieto neziskové organizácie vymedziť. V prvom rade majú formálnu štruktúru, teda sú inštitucionalizované, môžu vstupovať do právnych vzťahov. Ich cieľom nie je vytváranie zisku, ktorý by sa delil medzi majiteľov. Tieto neziskové organizácie fungujú väčšinou na samosprávnom princípe, teda sú nezávislé, vytvárajú si vlastné mechanizmy kontroly. Právo kontrolovať ich finančné mechanizmy má sponzor. Môžu dostávať príspevky zo štátneho rozpočtu, z regionálnych, miestnych aj obecných zdrojov, hoci sú vo väčšine súkromné, nezávislé. Vysoký podiel dobrovoľníckej práce je charakteristický prijímaním darov, dobrovoľných príspevkov v podobe neplatennej práce, organizovaním zbierok a podobne. V iných literatúrach sa okrem pojmu mimovládna nezisková organizácia uvádza aj pojem tretí sektor.

„Neziskový sektor, tretí sektor, predstavuje právne a ekonomicky ustanovenú právnickú osobu, podnikateľskú jednotku (inštitúciu) súkromnej správy, ktorá je významnou zložkou vzťahov v sústave inštitucionálnych sektorov ekonomiky. Zákonodarcovia v demokratickom štáte vnímajú tretí sektor ako občiansku inštitucionalizovanú odpoveď na formovanie trvalo udržateľnej demokracie, ako nárazníkovú zónu medzi štátom a súkromnou správou, ktorá zmierňuje sociálne napätia a politické konflikty.“ (Kosorín, 2003, s.107) Spolupráca samosprávy a neziskového verejného sektoru sa môže prejavovať napríklad v spoluorganizovaní miestneho referenda, zapájaním občanov na verejných zhromaždeniach do riešenia možných vzniknutých problémov v obci. Taktiež účasťou neziskových organizácií vo vytvorených komisiách, poskytovaním rôznych poradenských služieb pre obec, vykonávaním sociálnych úloh obce a podobne. (Majduchová a kol., 2004) Neziskové organizácie vystupujú ako právnické osoby, založené zriaďovateľom- či už obcou alebo inou právnickou alebo fyzickou osobou. Založené sú na základe právnych predpisov prislúchajúcich typu neziskových organizácií. Do skupiny neziskových organizácií môžeme

zaradiť občianske združenia, záujmové združenia právnických osôb, neziskové organizácie poskytujúce všeobecne prospešné služby, neinvestičné fondy, nadácie, náboženské spoločnosti a politické strany a hnutia. V nasledujúcom texte si stručne charakterizujeme vybrané formy neziskových organizácií.

Občianske združenie definujeme ako právnickú osobu slúžiacu na uspokojovanie vlastných záujmov občanov. Zo zákona SNR č. 83/1990 Zb. z o združovaní občanov vyplýva že občania majú právo na slobodné združovanie, teda nepotrebujú na to povolenie štátneho orgánu. Môžu zakladať spolky, spoločnosti, zväzy, kluby, hnutia a voľne sa v nich združovať. Tieto združenia môžu zakladať ako fyzické tak aj právnické osoby, a zároveň byť ich právoplatnými členmi. Členstvo v takomto združení, ako aj účasť na činnosti musí byť dobrovoľná, založená na slobodnom rozhodnutí občana. Práva a povinnosti členov združení sú vymedzené v stanovách združení. Zákon nepovoľuje vznik združení, ktorých predmetom záujmu je obmedzovať alebo popierať osobné či iné práva občanov pre pohlavie, pôvod, rasu, národnosť, vierovyznanie a tým porušovať zákony. Ak zákon neustanovuje inak, združenia nesmú vykonávať činnosti spadajúce do kompetencií štátnych orgánov. Nesmú ich riadiť a ukladať občanom, ktorí nie sú ich členmi povinnosti. V súčasnosti je občianske združenie ako forma neziskového sektora najviac rozšírená. Na Slovensku máme celkovo vyše 1660 občianskych združení fungujúcich s rôznym predmetom záujmu. Jedná sa o športové kluby, cirkevné a náboženské spolky, pomoc hendikepovaným ľuďom, skupiny ľudí s rovnakými osudmi, charitatívna činnosť.

Občiansky zákonník definuje záujmové združenie právnických osôb ako právnickú osobu založenú na ochranu vlastných záujmov, alebo na dosahovanie iného účelu. Združenie je založené písomnou zakladateľskou zmluvou uzavretou zakladateľmi alebo schválením založenia združení na ustanovujúcej členskej schôdzi. Členstvo v záujmovom združení právnických osôb môže byť viazané na určitý členský poplatok. Zakladateľ združení je schvaľovaný prostredníctvom ustanovujúcej členskej schôdze alebo stanov. Stanovy taktiež určujú spôsob dopĺňania a menenia ich. Podľa §20i Občianskeho zákonníka je združenie právnickou osobou, ktorá je zodpovedná za nesplnenie svojich povinností svojím majetkom. „Združenie nadobúda právnu spôsobilosť zápisom do registra združení vedeného okresným úradom príslušným podľa sídla združení. Do registra sa zapisuje názov a sídlo združení, predmet jeho činnosti, orgány, s ktorými združenie rokuje, a mená osôb vykonávajúcich ich pôsobnosť.“ (Majduchová a kol., 2004, s. 49) Súčasťou návrhu na zápis do registra je priložená zakladateľská zmluva alebo zápisnica z ustanovujúcej členskej schôdze spolu so stanovami. Návrh na zápis je podávaný osobou, ktorú poverili zakladatelia alebo

ustanovujúca členská schôdza. Združenie právnických osôb zaniká vymazaním z registra. Pred jeho zánikom sa však vyžaduje likvidácia v tom prípade, ak imanie združenia neprechádza na právneho zástupcu. Záujmové združenia právnických osôb je na Slovensku taktiež pomerne zastúpenou formou neziskového sektora v celkovom počte vyše tisíc. Svoju činnosť orientujú rôznymi smermi, napríklad na rozvoj a podporu cestovného ruchu, ako zväzy národnostných menšín, športové kluby, združenia pre rozvoj vedy, techniky, priemyslu, taktiež kultúry a podobne.

„Miestna samospráva nadväzuje na tradície, vyjadruje a súčasne rozvíja kultúru obyvateľstva. Má možnosť na základe znalostí prostredia intenzívne a komplexne uspokojovať pomerne široký okruh potrieb a záujmov občanov, a to i v oblastiach života kde by prostriedky štátnych orgánov boli neúčinné alebo kde by ich ingerencia mohla pôsobiť negatívne.“ (Škultéty, 1996, s.11) Existenciou miestnej samosprávy je potvrdené, že v štáte je uznaná jej schopnosť efektívnejšie vykonávať určité verejné činnosti vo verejnom záujme v porovnaní so štátom. Miestnu samosprávu nevnímame len ako prejav verejnej moci, disponuje aj riadiacou funkciou vedenia časti verejných vecí na vymedzenom území. Miestna samospráva je charakteristická demokratickým výkonom moci, je vykonávaná obyvateľmi obce priamo, prostredníctvom referenda, alebo nepriamo prostredníctvom zvolených zástupcov. Taktiež disponuje miestnou autonómiou, prostredníctvom ktorej má právo vykonávať rozhodnutia v rámci kompetencií miestnej samosprávy. Miestna samospráva je povinná zabezpečovať pre občanov úlohy súvisiace s jej fungovaním a vytváraním podmienok uspokojujúcich potreby obyvateľov samosprávy. Na základe tohto môžeme skonštatovať, že miestna samospráva vystupuje v demokratickej spoločnosti ako reprezentant preferencií a záujmov občanov, zodpovedá za maximalizáciu ekonomického blahobytu, sociálno-ekonomický rozvoj, za zabezpečovanie určitých kompetencií v rámci prislúchajúceho územia. V obci predstavuje pluralitný demokratický systém. Miestna samospráva spolupracuje aj s regionálnou samosprávou, štátnou správou či inými municipalitami. Aby však tieto úlohy mohla plniť, potrebuje mať demokraticky zvolené orgány, a taktiež mať vytvorené isté legislatívne a ekonomické podmienky. (Švantnerová, Kožiak, 2005)

Činnosť mimovládnych neziskových organizácií je prínosom pre samosprávu. Napomáhajú vykonávať verejnoprospešnú činnosť miestnej samosprávy, majú možnosť ovplyvňovať rozsahom svojej činnosti zabezpečovanie kompetencií samosprávy. Prostredníctvom týchto organizácií sa občania môžu podieľať na politickej činnosti a to

napríklad vstupovaním do tvorby všeobecno-záväzných nariadení, kontrolou miestnych orgánov verejnej moci a pod. Spolupráca medzi samosprávou a neziskovými organizáciami sa môže prejavovať aj organizáciou spoločných akcií, realizácii spoločných projektov, taktiež vzájomnou výmenou informácií, skúseností, riešením spoločných problémov. (Majduchová a kol.,2004; Marček, 2010)

2. Činnosť neziskových organizácií a ich prínos pre mesto Prešov

V tejto kapitole zhodnotíme teoretické znalosti o neziskových združeniach na aplikačnom príklade, za ktorý sme si zvolili občianske združenie Rusínska obroda na Slovensku. Budeme sa venovať predovšetkým doterajším aktivitám tohto združenia a jeho prínosu nie len pre miestnu samosprávu. Rusínska obroda svoju činnosť do súčasnosti orientovala na:

- kodifikáciu Rusínskeho jazyka,
- zavedenie Rusínskeho jazyka do národnostno-etnického vysielania v rozhlase a televízii,
- vznik Múzea rusínskej kultúry,
- vznik Ústavu rusínskeho jazyka a kultúry,
- vydávanie periodických a neperiodických publikácií,
- zavedenie Rusínskeho jazyka do škôl v obciach kde žijú rusíni,
- organizácie kultúrnych, spoločenských, vzdelávacích podujatí,
- šírenie národného povedomia.

Tieto aktivity si bližšie zhodnotíme, vymedzíme spoluprácu s mestom Prešov a zhrnieme prínos tohto združenia.

2.1. Charakteristika občianskeho združenia

Rusínska obroda na Slovensku vznikla 25. marca 1990. Hlavnou úlohou tohto združenia je uskutočňovať rôzne formy kultúrno-výchovnej práce s cieľom zachovať a šíriť bohaté kultúrne dedičstvo Rusínov na Slovensku, šíriť materinský rusínsky jazyk, dodržiavať rusínske tradície, zvyky a obyčaje. ROS aktívne rozvíja spoluprácu s obcami zastúpenými touto národnosťou predovšetkým prostredníctvom škôl, kultúrno-osvetových zariadení, orgánov samospráv a príslušných občianskych združení pôsobiacich v rusínskych obciach. Rusínska obroda aktívne rozširuje národné povedomie, zachováva bohaté dedičstvo.

V súčasnosti má občianske združenie 802 členov. Najvyšším orgánom ROS je Snem, ktorý sa zvoláva raz za tri roky. Tvorí ho delegáti z miestnych organizácií Bratislava, Košice, Prešov, Stará Ľubovňa, Kamienka, Jakubany, Šarišské Jastrabie, Beloveža, Medzilaborce, Habura, Snina, Svidník, Stropkov, Vranov nad Topľou, Humenné, Krásny Brod, Inovce, Cernina, Ulič a Stakčinska Roztoka. Koordinačný výbor je najvyšším orgánom medzi jednotlivými Snemami. Tvorí ho predseda ROS, členovia výkonného výboru, zástupcovia miestnych organizácií a kolektívnych členov – Divadlo Alexandra Duchnoviča, OZ molody.Rusyny, Združenie inteligencie Rusínov, Regionálny klub ROS Bardejov, Rusínske

záujmové združenie, Asociácia rusínskych organizácií Slovenska, Združenie Rusínov Spiša a Spolok Rusínskych spisovateľov. Výkonnú úlohu medzi Snemami plní Výkonný výbor zložený zo zástupcov stanovených regiónov. Kontrolným orgánom je dozorná rada, ktorá dohliada na činnosť organizácie a jej orgánov. Odborným poradným orgánom je Poradný zbor. Je nápomocný pri riešení špecifických odborných otázok a problematiky v oblasti činnosti občianskeho združenia a vo vzťahu k štátnym orgánom a iným inštitúciám.

Občianske združenie ROS je zároveň členom Svetového kongresu Rusínov, ktoré spája rusínske organizácie sveta v súčasnosti v zastúpení desiatich štátov, a to Slovensko, Česko, Poľsko, Maďarsko, Ukrajina, Srbsko, Rumunsko, Chorvátsko a USA a Kanada.

Príjmy Rusínskej obrody na Slovensku tvoria predovšetkým:

- dotácia zo štátneho rozpočtu a iných grantových zdrojov,
- členské príspevky členov ROS,
- dary fyzických a právnických osôb a pod.,
- dedičstvo,
- príjmy z vydávania periodickej a neperiodickej tlače a iných médií,
- 2% zaplatenej dane z príjmov fyzických a právnických osôb,
- príjmy z nakladania s majetkom organizácie v jej sídle, ako aj v sídlach jej MO ROS,
- z organizovania kultúrnych a spoločenských podujatí.

2.2. Činnosť a vízie Rusínskej obrody na Slovensku

Činnosť Rusínskej obrody na Slovensku je predovšetkým zameraná na kultúrno-spoločenskú sféru. Združenie vzniklo s cieľom rozširovania povedomia Rusínov, záchrany bohatého kultúrneho dedičstva, rozvojom kultúry, dejín, jazyka. Snahou Rusínskej obrody je úzko spolupracovať so štátnymi a samosprávnymi inštitúciami a kultúrnymi a spoločenskými organizáciami na Slovensku i v zahraničí, ale aj s existujúcimi rusínskymi organizáciami, spolkami a združeniami. Hlavnou úlohou tohto občianskeho združenia je rozvíjať kultúru Rusínov na Slovensku a prezentovať ju na kultúrno-spoločenských podujatiach na Slovensku aj v zahraničí. Rusínska obroda tiež podporuje skupiny aj jednotlivcov v ich aktívnej činnosti v oblasti šírenia ľudových zvykov, tanca, hudby, ľudovej slovesnosti tejto kultúry a taktiež vytvára organizačné i odborné podmienky pre túto činnosť; poradenskú, dokumentačnú, metodickú a informačnú odbornú pomoc týmto členom. Ďalej organizuje a spolupracuje pri množstve kultúrno-spoločenských, výchovných a vzdelávacích podujatiach, ako sú napríklad

festivaly, slávnosti, prehliadky, výstavy, prezentácie a podobne. Vykonáva vlastnú edičnú informačnú, propagačnú a dokumentačnú činnosť, spolupracuje a naďalej rozvíja styky s Rusínmi a podobnými spolkami v zahraničí, kde organizuje výmenné pobyty, stáže a kultúrno-spoločenské podujatia. Úlohou ROS je tiež spolupracovať s orgánmi štátnej správy všetkých stupňov, spoločenskými, profesijnými organizáciami a podnikateľskými subjektmi pri riešení otázok spojených so zabezpečením čo najlepších podmienok pre uchovávanie, rozvíjanie a šírenie prejavov rusínskej kultúry. Iniciatívne predkladať návrhy, stanoviská i odporúčania všetkým subjektom pôsobiacim v tejto oblasti a zdokumentovať a sprístupniť pravdivé informácie o histórii rusínskeho národa. Ďalším cieľom Rusínskej obrody je prezentovať sa prostredníctvom slovenského rozhlasu, televízie, periodickej a neperiodickej tlače, informačných a propagačných materiálov. ROS doteraz participovala na mnohých významných projektoch a podujatiach. Azda za najvýznamnejší by sme mohli označiť kodifikáciu Rusínskeho jazyka, ktorá sa uskutočnila 27. januára 1995 v Bratislave. Kodifikácii predchádzal Medzinárodný kongres rusínskeho jazyka z roku 1992, organizovaný v Bardejovských kúpeľoch. Tohto kongresu sa zúčastnili svetové osobnosti slavistiky, jazykovedci, spisovatelia, novinári a rusínsky aktivisti z Československa, Juhoslávie, Švajčiarska, Monaka, Švédska a USA. V januári 1993 tak vznikol Výskumný ústav rusínskeho jazyka a kultúry s cieľom zavrieť proces kodifikácie. Hoci štát v roku 1994 zastavil jeho financovanie, svoj cieľ splnil. 28. augusta 1996 Ministerstvo školstva schválilo zavedenie rusínskeho jazyka do základných škôl.

Jedným zo základných cieľov Rusínskej obrody v čase jej vzniku bolo vytvoriť redakciu periodickej a neperiodickej tlače v rusínskom jazyku a tak vznikli časopisy Rusín a Ľudové noviny, ktoré sa neskôr odčlenili od Rusínskej obrody ale fungujú dodnes. Od roku 2004 občianske združenie vydáva spočiatku mesačník, v súčasnosti dvojtyždenník Info Rusín, ktorý má širokospektrálnu sféru odoberateľnosti. Dostupný je aj v novinových stánkoch. Doposiaľ získal tento časopis niekoľko ocenení. Občianske združenie vydáva aj neperiodické publikácie. Sú to knihy esejí, zborníky rusínskych piesní, kolied, historické knihy, zbierky z oblasti rusínskeho folklóru - porekadiel, prísloví; zbierky poézie, poviedok. V roku 1994 vyšli prvé knižne vydané *Pravidlá rusínskeho pravopisu*, *Ortografický slovník rusínskeho jazyka*, *Slovník lingvistických termínov v rusínskom jazyku s porovnaním jazykov ruského, ukrajinského, slovenského a poľského*. Vznikli aj prvé učebnice *Šlabikár* a *Čítanka pre rusínske deti*, na ktoré pridelo prostriedky Ministerstvo školstva. Do súčasnosti boli vydané rusínske učebnice pre všetky ročníky základných aj stredných škôl.

Rusínska obroda sa od svojho vzniku usilovala o zavedenie rusínskeho jazyka aj do médií – Slovenskej televízie a Slovenského rozhlasu. Určité naplnenie tohto cieľa sa dostavilo 1. Septembra 1998, kedy sa začalo samostatné rusínske vysielanie v redakcii národnostno-etnického vysielania Slovenského rozhlasu v Prešove, neskôr aj Národnostný magazín Rusínsky v STV. Napriek mnohým problémom a zmenám v dôsledku asimilácie s ukrajinskou menšinou vysielajú dodnes.

Nezisková organizácia pripravila aj množstvo kultúrnych podujatí s pokračujúcou tradíciou. Medzi ne patrí celoslovenská súťaž v umeleckom prednese rusínskej poézie, prózy a vlastnej tvorby Duchnovičov Prešov v súčasnosti v podobe 13. ročníka. Rusínsky festival humoru Na figliarsku nôtu, kde sa predstavujú humorné básne, piesne, vtipy a ľudové rozprávania si hneď získal sympatie ľudí. Prvý ročník sa uskutočnil v roku 2001, v súčasnosti sa toto podujatie rozšírilo aj do iných okresov rusínskeho regiónu. Pri príležitosti 10. jubilea fungovania Rusínskej obrody sa uskutočnila celoslovenská výstava Rusíni na Slovensku. Slávnostne bola otvorená dňa 28. novembra 2000 v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave za finančnej podpory MK SR, nadácií NPOA, PHARE a Karpatsko-rusínskeho centra v USA. Neskôr putovala aj do iných miest rusínskeho regiónu. Cieľom tejto výstavy bolo spropagovať rusínsku kultúru čo najväčšiemu počtu obyvateľov, čo sa aj naplnilo a výstava zaznamenala veľmi pozitívny ohlas.

Združenie ROS organizuje mnohé letné festivaly v rámci projektu Dni rusínskych tradícií (vo viac ako 14 mestách a obciach Slovenska), celoslovenský konkurz Spevy môjho rodu, Tvorivé dielne pre vedúcich rusínskych súborov, Betlehemské večery a iné. Organizuje aj vedecké semináre a kongresy. Pri príležitosti svetového dňa Rusínov, 12. júna ROS každoročne organizuje slávnostný pochod mestom Prešov, ktorý je ukončený veľkým kultúrnym programom. Ďalšou zásluhou Rusínskej obrody bol vznik Múzea rusínskej kultúry



6. Štátna príslušnosť: **SR** ☒ 20. Národnosť: **RUSÍNSKA** ☒ 21. Materinský jazyk: **RUSÍNSKY** ☒

Obrázok 1 Billboard k Sčítaniu ľudu 2011

v Prešove v roku 2007. V súčasnosti je to najmladšie múzeum na Slovensku s celoštátnou pôsobnosťou. Jeho poslaním je získavanie, ochraňovanie, spracovávanie a sprístupňovanie zbierok materiálnej a duchovnej kultúry Rusínov. Rusíni v súčasnosti tvoria 0,6% obyvateľov Slovenska. Aj na tomto čísle má podiel ROS. V roku 2011 pri Sčítaní obyvateľov domov a bytov totiž občianske združenie iniciovalo rôzne kultúrne podujatia po obciach na východnom Slovensku, prihovárало sa ľuďom s rusínskym pôvodom prostredníctvom rodákov, rôznych známych osobností Slovenska, ktorí sa k Rusínom hlásia; tiež prostredníctvom médií formou rozhlasu, novín, propagačných materiálov, billboardov umiestnených na cestách prvej triedy.

Výsledkom týchto aktivít bolo že k rusínskej národnosti sa prihlásilo presne 33 482 obyvateľov, čo bolo o 9281 obyvateľov viac v porovnaní s rokom 2001, a v porovnaní s rokom 1991, kedy sa Rusíni opäť mohli oficiálne hlásiť k rusínskej národnosti, ich počet narástol o 16 285 osôb. Napriek týmto pozitívnym výsledkom pre nie len Rusínsku obrodu na

Slovensku, ale aj pre ostatné združenia a organizácie venujúce sa rusínskej menšine, pri rozdelení financií zo štátneho rozpočtu bol rozpočet na 1 človeka znížený, hoci Rusínov bolo v porovnaní s rokom 2001 o 33% viac.

Do budúca je hlavným cieľom ROS rozvoj rusínskeho školstva, kde je zaznamenaná stagnácia. Základnou iniciatívou je vznik nových špecializovaných rusínskych inštitúcií a združení, zavádzanie kodifikovaného rusínskeho jazyka do spoločenskej praxe a do všetkých typov škôl v regiónoch Slovenska, kde žijú Rusíni. Pripravuje sa koncepčný plán pre vznik národnostných škôl, a to prostredníctvom oslovovania starostov, nakoľko vznik základných a materských škôl je v kompetenciách miestnej samosprávy. V oblasti národnostnej politiky združenie plánuje požadovať vytvorenie postu splnomocnenca pre Rusínsku národnostnú menšinu, podobne ako ho majú v súčasnosti maďarská či rómska menšina na Slovensku.

Podiel obyvateľov s rusínskou národnosťou v krajoch Slovenskej republiky, SODB 2011 (%)



Obrázok 2

2.3. Prínos spolupráce pre mesto Prešov

Šéfredaktorka periodika Info Rusín Bc. Silvia Lysinová označila spoluprácu s mestom Prešov za veľmi promptnú, korektnú na pomerne dobrej úrovni. Mesto Prešov označila ako

multikultúrne, keďže okrem rusínskej národnosti tu výrazne pôsobí aj ukrajinská a rómska. Zastúpenie samosprávy je si toho vedomé a preto sa snaží o spoluprácu. Síce neziskové združenie nepodporuje vysokými sumami, vždy si to dokážu vykompenzovať v rámci možností. V rámci týždenného podujatia Dni mesta Prešov, ktoré každoročne na námestí Prešova samospráva organizuje, bola vlani prezentovaná aj rusínska kultúra, kedy celé poobedie bolo venované rusínskym folklórnym súborom. Tým sa podarilo ešte viac zviditeľniť a spropagovať rusínsku kultúru obyvateľom mesta. Podpora zo strany mesta býva aj v podobe poskytnutia propagačných materiálov, prenajatia pódia v centre mesta na rôznych akciách, ktoré bežne stojí 1000 €. Približne sumou 500 € mesto prispieva na akciu Dni ruskej kultúry. V rámci šírenia osvedy pred Sčítaním domov a bytov v roku 2011 samospráva poskytla Rusínskej obrode bezplatný mesačný prenájom desiatich plôch v meste Prešov aj s billboardmi prostredníctvom ktorých vyzývali Rusínov aby sa prihlásili k rusínskej národnosti. Na celoslovenskom podujatí v prednese poézie detí a mládeže Duchnovičov Prešov 4 roky aktívne spolupracuje s mestom Prešov. Samospráva prispieva hodnotnými cenami ako napríklad televízor, multifunkčné zariadenia. Každý rok je odovzdávaná aj cena laureáta, ktorú odovzdáva primátor v sume 100€.

Podpredseda ROS Ing. Martin Karaš označil spoluprácu samosprávy s tretím sektorom za obojstranne výhodnú. Rusínska obroda na Slovensku sa teda neustále snaží aktívne oslovovať a spolupracovať s partnermi tak na úrovni podnikateľskej sféry ako aj na úrovni miestnej a regionálnej samosprávy – najmä tam, kde pôsobia miestne organizácie združenia a tiež tam, kde realizujú svoje aktivity. Aj mesto, alebo obec profituje zo spolupráce s organizáciou a to v podobe organizácie a realizácie kultúrnych, spoločenských, náučno-vedeckých a ďalších menšinových podujatí. Predsa je len veľmi ťažko predstaviteľné, aby mesto dokázalo zabezpečovať rôznorodé záujmy svojich občanov a tak je pre neho jednoduchšie podporiť aktivitu iných, ktorí spomínanú podporu znásobujú. Mesto Prešov pri organizácii kultúrno-spoločenského podujatia Deň Rusínov poskytlo bezplatne tribúnu v centre, avšak získalo bezodplatne kultúrny program, ktorý bol hradený zo štátnych, súkromných zdrojov a zdrojov Rusínskej obrody na Slovensku. Uspokojilo tak potrebu kultúrneho vyžitia svojich obyvateľov a pripísalo si spoluorganizáciu vydareného podujatia. Ako ďalší príklad p. podpredseda uviedol vytvorenie Slovenského národného múzea – Múzea Rusínskej kultúry, o ktoré najmä ROS roky usilovala. Každá podobná inštitúcia sídliaca na území mesta môže napomôcť k vytváraniu pracovných príležitostí, k zvyšovaniu záujmu o mesto zo strany turistov, vedcov, bádateľov, tiež k rozšíreniu možností riešiť vedecko-výskumné práce a aktivity pre študentov a pracovníkov vedy a výskumu, či zvyšovať množstvo finančných

zdrojov alokujúcich sa v meste. V závere skonštatoval, že vzájomná spolupráca mesta Prešov a občianskeho združenia Rusínska obroda na Slovensku je na prospech obidvoch strán a tiež obyvateľov, ktorí tu žijú.

Združenia Rusínov zo sveta sa pravidelne stretávajú na Svetovom kongrese Rusínov kde spoločne vytyčujú ciele zamerané na zachovanie karpatských Rusínov ako samostatnej národnostnej menšiny. Výsledkom vzrastajúcich kontaktov je aj to, že sa po prvý raz vytvorili spoločné programy, zintenzívnila sa spolupráca a kultúrne, vedecké a ekonomické kontakty medzi všetkými krajinami kde žijú Rusíni.

Najväčším prínosom Rusínskej obrody pre miestnu samosprávu je to, že Prešov sa stal absolútnym centrom rusínskej kultúry v rámci Slovenska. Okrem ROS tu sídli aj Ústav rusínskeho jazyka a kultúry PU, Divadlo Alexandra Duchnoviča, ktoré hrá v rusínskom jazyku, Poddukeľský umelecký ľudový súbor – PUEŠ, Spolok rusínskych spisovateľov a centrum Múzea rusínskej kultúry. Organizáciám zaoberajúcim sa touto problematikou sa darí objavovať a spájať ľudí s rusínskym pôvodom, či už profesorov, spisovateľov, politikov, mediálne známe osobnosti, výtvarníkov a podobne. Rozvíjajú spoluprácu s organizáciami ako sú školy, cirkev, kultúrno-osvetové zariadenia; s orgánmi samospráv a príslušnými občianskymi združeniami pôsobiacimi v rusínskych obciach.

Je dôležité poznamenať na záver že združenie Rusínska obroda na Slovensku sa venuje aktivitám, ktorými sa štát ani samospráva nezaobrá. Občianske združenie počas svojho 23 ročného fungovania vybudovalo na Slovensku možnosti rozvíjania sa národa bez vlastného štátu. Národa, ktorý bol veľmi často spájaný s ukrajinskou menšinou. Neprehliadnuteľným úsilím a nasadením združeniu podarilo podchytiť generáciu zanietených ľudí spolu s ktorými zrealizovali množstvo významných krokov k napredovaniu existencie tejto menšiny na Slovensku, ale predovšetkým k záchrane bohatej kultúry, ktorú Rusíni nepochybne majú.

Záver

Práca ŠVA pozostáva z dvoch častí:

- z teoretickej, kde sme sa zamerali na neziskový sektor, konkrétne na občianske združenia a záujmové združenia právnických osôb, miestnu samosprávu a možnú formu spolupráce s týmito združeniami,
- z aplikačnej, kde sme na konkrétnom príklade občianskeho združenia Rusínska obroda na Slovensku priblížili aktivity tohto združenia.

Prepojením teoretickej a aplikačnej časti poukazujeme na spoluprácu s mestom, ktorú na základe tejto práce môžeme považovať na veľmi dobrej úrovni. Dôkazom toho sú aj uvedené konkrétne podujatia, na ktorých mesto vyšlo v ústrety združeniu a podporilo ho či už finančne alebo vecne.

Môžeme skonštatovať, že spolupráca mesta Prešov s OZ Rusínska obroda na Slovensku je veľkým prínosom predovšetkým pre všetkých tých, ktorí sa k tejto národnosti hlásia. Prostredníctvom možností samosprávy sa združeniu darí realizovať kultúrno-spoločenské podujatia, šíriť osvetu a pripomínať Rusínom svoje korene, zvyky, tradície. Aktivity a projekty neziskovej organizácie sú prínosnými nie len pre samotné mesto ako pomyselné centrum rusínskej kultúry, ale rovnako pre všetky obce kde má táto národnostná menšina svoje zastúpenie. ROS sa snaží prostredníctvom svojich aktivít venovať Rusínom nielen v Prešove ale aj v ostatných obciach, čoho nepochybným dôkazom sú výsledky ostatného sčítania ľudu.

Veríme tomu, že zmysel fungovania tohto občianskeho združenia a vytýčené ciele sa budú naplňovať aj naďalej. Činnosť tohto združenia a jeho pomerne aktívna spolupráca s mestom Prešov by sa mohla stať príkladnou aj pre ostatné združenia, ktoré svoju činnosť orientujú nielen na prácu s národnostnými menšinami, ale aj na kultúrno-spoločenskú sféru.

Spracovanie tejto témy sa stalo pre nás prínosom, rozšírením pohľadu na možnosť spolupráce miestnej samosprávy s neziskovým sektorom. Obce by v rámci svojich možností mali podporovať združenia, za ktorými vidno výsledky z ich činnosti. A Rusínska obroda na Slovensku jednoznačne medzi také združenia patrí.

Analýzou konkrétnych aktivít občianskeho združenia Rusínska obroda na Slovensku v spolupráci s mestom Prešov sme naplnili cieľ tejto práce.

Zoznam použitej literatúry

Krnáč J., Liptáková K., Kožiak R., 2008, Verejná správa a regionálny rozvoj, Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonomická fakulta, 2008 ISBN 978 – 80 – 8083 –695-5

Švantnerová L., Kožiak R., 2005, Teoreticko-metodologické aspekty skúmania municipálneho majetku, Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Ekonóm, 2005 ISBN 80-8083-108-4

Majdúchová H., Dluhá M., Marček E., 2004, Neziskové organizácie, Bratislava : Sprint - vydavateľská, filmová a reklamná agentúra, 2004 ISBN 80-88848-59-8.

Kosorín F., 1999, Teória a prax verejnej správy, Bratislava : EKONÓM, 1999 ISBN 80-225-1114-5

Kosorín F., 2003, Verejná správa: (konceptia, reformy, organizácia), Bratislava, Ekonóm, 2003 ISBN: 8022516961

Marček E, 2010, Financovanie mimovládnych neziskových organizácií z verejných zdrojov na úrovni miestnych samospráv v SR, Trnava : Panet, 2010 ISBN: 9788096892013

Kuzmiaková A. a kol., 2010. Naša dvadsaťročná púť, Prešov : Rusínska obroda na Slovensku, 2010 ISBN 978-80-89244-94-2

Zákon SNR č. 83/1990 Zb. z o združovaní občanov